

Наукові перспективи
Видавнича група

№ 5 (33)

2024

НАУКА і ТЕХНІКА

серія: право, серія: економіка, серія: педагогіка,
серія: техніка, серія: фізико-математичні науки

СЬОГОДНІ

З Україною

в серці!

Видавнича група «Наукові перспективи»

**Громадська наукова організація «Всеукраїнська Асамблея
докторів наук із державного управління»**

Громадська організація «Асоціація науковців України»

«Наука і техніка сьогодні»

*(Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка»,
Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»)*

Випуск № 5(33) 2024

Київ – 2024

Publishing Group «Scientific Perspectives»

**Public Scientific Organization «Ukrainian Assembly of
Doctors of Sciences in Public Administration»**

Public organization «Association of Scientists of Ukraine»

"Science and technology today"
*("Pedagogy" series, "Law" series, "Economics" series,
"Physical and mathematical sciences" series, "Technics" series)*

Issue № 5(33) 2024

Kiev – 2024

**«Наука і техніка сьогодні» (Серія «Педагогіка», Серія «Право»,
Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»):
журнал. 2024. № 5(33) 2024. С. 1372**

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 07.04.2022 № 320 журналу присвоєно категорію "Б" із економіки та педагогіки (спеціальності – 015 - Педагогічні науки; 076 - Економічні науки)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 06.06.2022 № 530 журналу присвоєно категорію "Б" із права (спеціальність – 081 Юридичні науки)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 10.10.2022 № 894 журналу присвоєно категорію "Б" із техніки (спеціальність - 122 Комп'ютерні науки)

Журнал видається за підтримки Міждержавної гільдії інженерів консультантів, Інституту філософії та соціології Національної Академії Наук Азербайджану (Баку, Азербайджан), громадської організації «Християнська академія педагогічних наук України» та громадської організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання»

Рекомендовано до видавництва Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 24.05.2024, № 10/5-24)

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible

Головний редактор: Сопілко Ірина Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Відмінник освіти України, Лауреат Премії Президента України для молодих вчених, Лауреат Премії Верховної Ради України найталановитішим молодим ученим в галузі фундаментальних і прикладних досліджень та науково-технічних розробок, академік Академії наук вищої школи України, Заслужений юрист України (Київ, Україна)

Редакційна колегія:

- Бахов Іван Степанович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- Будник Вікторія Анатоліївна - кандидат економічних наук, професор, професор кафедри бізнес-логістики та транспортних технологій Державного університету інфраструктури та технологій (Київ, Україна)
- Волк Павло Павлович – доцент кафедри водної інженерії та водних технологій Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Гирка Ольга Ігорівна - кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри товарознавства, митної справи та управління якістю Львівського торговельно-економічного університету (Львів, Україна)
- Гнатюк Сергій Олександрович - кандидат технічних наук, доцент, заступник декана факультету авіонавігації, електроніки та телекомунікацій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Дацій Олександр Іванович - доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- Дівізніюк Михайло Михайлович - доктор фізико-математичних наук, професор, Завідувач відділу Відділу цивільного захисту та інноваційної діяльності Державної установи Інститут геохімії навколишнього середовища Національної академії наук України (Київ, Україна)
- Дяденчук Альона Федорівна - кандидат технічних наук, старший викладач кафедри вищої математики і фізики Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (Мелітополь, Україна)
- Забулонов Юрій Леонідович - доктор технічних наук, професор, Член-кореспондент НАН України, директор Державної установи «Інститут геохімії навколишнього середовища Національної академії наук України» (Київ, Україна)
- Льїн Валерій Юрійович - доктор економічних наук, професор (Київ, Україна)
- Ляїна Анастасія Олександрівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і адміністрування Національного торговельно-економічного університету (Київ, Україна)
- Кардаш Оксана Любомирівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інституту автоматики, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна)
- Квасніков Володимир Павлович – доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри комп'ютеризованих електротехнічних систем та технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Коваленко Валентин Васильович - доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник сектору авторського права та суміжних прав лабораторії авторського права та інформаційних технологій Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України (Київ, Україна)

- Коваленко Олена Михайлівна - кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник відділу профільного навчання Інституту педагогіки НАПН України (Київ, Україна)
- Комнатний Сергій Олександрович - докторант кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
- Кравчук Володимир Миколайович – доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Кузьмич Людмила Володимирівна - доктор технічних наук, головний науковий співробітник Інституту водних проблем і меліорації Національної академії аграрних наук України (Київ, Україна)
- Кунницький Сергій Олегович - кандидат технічних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник науково-дослідної частини Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Лук'янчук Олександр Петрович – кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри будівельних, дорожніх, меліоративних, сільськогосподарських машин та обладнання Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Маджд Світлана Михайлівна - доктор технічних наук, професор, професор кафедри зеленої економіки та економіки природокористування Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління (Київ, Україна)
- Мануель Давид Массено - доцент відділу права та захисту даних, старший науковий співробітник і член координаційного комітету лабораторії UbiNET, запрошений член PDPC, член-консультант комісії цифрового права муніципальних адвокатських колегій Кампінаса та Прая-Гранде (Сан-Паулу), а також Комісії з інновацій, управління та технологій муніципальної адвокатської колегії Гуарульуса, коментатор IODA, почесний член IDEIA Institute, член Наукового комітету MCHR, член EDEN, член-кореспондент RedNAS, член UMAU, член-кореспондент UBAU (Португалія)
- Микитин Тарас Миронович - кандидат технічних наук, завідувач кафедри менеджменту Рівненського державного гуманітарного університету (Рівне, Україна)
- Миргород-Карпова Валерія Валеріївна - кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (Суми, Україна)
- Мізюк Вікторія Анатоліївна - кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна)
- Мірошніченко Валентина Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри психології, педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна)
- Міхальський Томаш – доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща)
- Огієнко Микола Миколайович - кандидат технічних наук, професор кафедри організації авіаційних робіт та послуг Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Одарченко Роман Сергійович - завідувач кафедри телекомунікаційних та радіоелектронних систем Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Оніщенко Наталія Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, академік НАПрН України, завідувач відділу теорії держави і права Інституту держави і права ім. В.М.Корецького НАН України (Київ, Україна)
- Опанасенко Володимир Миколайович – доцент кафедри комп'ютеризованих електротехнічних систем та технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Охрімко (Жмурко) Тетяна Олександрівна - старший науковий співробітник кафедри комп'ютеризованих систем управління Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Павлов Костянтин Володимирович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри підприємництва і маркетингу Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Поліщук Віталій Васильович – кандидат сільськогосподарських наук, завідувач відділу зрошення, відділення меліорації Інституту водних проблем і меліорації Національної академії аграрних наук України (Київ, Україна)
- Приходькіна Наталія Олексіївна - доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
- Стахова Анжеліка Петрівна – старший викладач кафедри комп'ютеризованих електротехнічних систем та технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Турчинова Ганна Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету природничо-географічної освіти та екології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, Україна)
- Фесенко Андрій Олексійович - кандидат технічних наук, асистент кафедри кібербезпеки та захисту інформації Київського національного університету імені Тараса Шевченка. (Київ, Україна)
- Черненко Варвара Петрівна - кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри інформатики і вищої математики Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського (Кременчук, Україна)
- Чернуха Надія Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)
- Чумак Оксана Володимирівна - доктор економічних наук, доцент, науковий співробітник відділу статистики і аналітики вищої освіти Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики», (Київ, Україна)
- Шандра Наталія Андріївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна)
- Шеремет Інесса Володимирівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри медикобіологічних та валеологічних основ охорони життя і здоров'я Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (Київ, Україна)
- Якимчук Аліна Юріївна - доктор економічних наук, професор, Академік економічних наук України, професор кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Якимчук Олег Феодосійович - керівник групи білінгу Відділу бізнес-систем Департаменту інформаційних технологій ПРАТ «Рівнеобленерго» (Рівне, Україна)
- Яцишин Андрій Васильович - доктор технічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник Відділу цивільного захисту та інноваційної діяльності Державної установи «Інститут геохімії навколишнього середовища Національної академії наук України» (Київ, Україна)

Статі розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

© автори статей, 2024

© Видавнича група «Наукові перспективи», 2024

Винничук Р.О., Макогін П.О., Гордон П.М. **384**
ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ ПЕРСОНАЛУ В ІТ-СФЕРІ

Гой В.В., Пруненко Д.О., Дмитренко А.А., Коваленко Л.Б. **394**
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ Й ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА НАПРЯМИ РОЗРОБКИ

Ємельянов О.Ю., Гаврась Д.Р. **406**
ПІДВИЩЕННЯ КОМПЕТЕНЦІЙ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ЧИННИК ЇХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Кашевський В.О. **418**
ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ РИНКУ ПРАЦІ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕНДЕНЦІЇ Й ДИНАМІКА ЗМІН

Кісь М.Я., Русин-Гриник Р.Р., Федорчак О.Є. **426**
ХАРАКТЕРИСТИКА ФАКТОРІВ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА РОЗВИТОК СИСТЕМИ ЗОВНІШНЬОГО ІНВЕСТИВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО І ПОСТВОЄННОГО ПЕРІОДІВ

Мосійчук Д.О., Шашина М.В. **440**
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Прилуцький А.М. **450**
ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Семененко Ю.С. **464**
ВПЛИВ ФІНАНОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЦИФРОВУ ТРАНСФОРМАЦІЮ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ

Шевчук А.А. **479**
ІННОВАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНСТРУМЕНТІВ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС ПРОЦЕСАМИ В УКРАЇНІ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ПЕРСПЕКТИВ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

СЕРІЯ «Педагогіка»

Kornytska Y.A., Haidenko Y.O. **489**
BALANCING PARTICIPATION IN FOREIGN LANGUAGE CLASSES WITH THE COMMUNICATIVE APPROACH: ADDRESSING DOMINANCE AND PASSIVITY

УДК 338.484 (477.53)

[https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-5\(33\)-450-463](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-5(33)-450-463)

Прилуцький Анатолій Михайлович кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бізнесу та сфери обслуговування, Вінницький національний аграрний університет, вул. Сонячна, 3, м. Вінниця, 21008, тел.: (068) 043-20-68, <https://orcid.org/0000-0003-2526-9316>

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Анотація. Екскурсійний туризм зорієнтований на ознайомлення з унікальними і неповторними об'єктами природи, пам'ятками історії і культури, архітектурними комплексами поселень, сакральними спорудами, фондами музеїв, індустріальними об'єктами, національними традиціями та повсякденним способом життя місцевих мешканців певної території. Він відіграє важливу роль у господарському комплексі регіону, особливо в умовах здійснення адміністративно-територіальної реформи. Актуальність його дослідження зумовлена спадом туристичної, загалом, й екскурсійної, зокрема активності населення України у зв'язку з війною та військовими діями в країні.

Стаття визначає основні проблеми, що гальмують розвиток екскурсійного туризму в Україні: Інфраструктурні обмеження, екологічні проблеми, економічні труднощі, сезонність культурні конфлікти, бюрократичні перешкоди, безпека та здоров'я, війна та військові дії, відсутність політичної та економічної стабільності в суспільстві, що негативно впливає на світовий імідж України.

Акцентовано увагу на важливості створення комфортних умов для пересування та проживання туристів з особливими потребами, а також необхідності впровадження профільних фахівців та спеціалізованого туристсько-екскурсійного обслуговування.

Висвітлюється значення екскурсійного туризму для господарського комплексу регіонів та актуальність його дослідження у контексті сучасних викликів та загроз, зокрема військових дій на території України. Визначено наслідки недостатньої уваги до екскурсійного туризму в Україні та необхідність реформ для підвищення рівня розвитку даної галузі в країні.

Підкреслено значення наукових методів у процесі екскурсійної діяльності, зокрема емпіричних та теоретичних методів пізнання. Наведено приклади використання цих методів під час екскурсій. Обговорено вплив обмеження методів на ефективність екскурсій та показано, що екскурсія може

бути розглянута як окремий метод пізнання. Виділено важливість наближення до середовища об'єктів екскурсії для зміцнення впливу на органи чуття та кращого засвоєння інформації екскурсантами. Заключено, що деякі екскурсії можуть залишатися в пам'яті на все життя.

Україна має потенціал для розвитку туристичних екскурсій, але для того, щоб цей вид туризму став пріоритетним, необхідно розробити відповідні державні, регіональні та місцеві програми.

Розвиток туристичних екскурсій сприяє вирішенню соціальних, економічних та фінансових проблем різних територій, районів та країни в цілому, тому він є перспективним та важливим напрямком у сфері туристичної діяльності.

Ключові слова: екскурсійне обслуговування, туристичний продукт, програма екскурсійного обслуговування, інноваційний екскурсійний продукт, екскурсійна діяльність, екскурсійне обслуговування осіб з особливими потребами.

Prylutskiy Anatolii Mykhailovych PhD in economics, Associate Professor, Associate Professor of the Business and Service Department, Vinnytsia National Agrarian University, St. Sonyachna, 3, Vinnytsia, 21000, tel.:(068) 043-20-68, <https://orcid.org/0000-0003-2526-9316>

CURRENT STATE AND PROBLEMS OF THE DEVELOPMENT OF RURAL GREEN TOURISM IN UKRAINE

Abstract. Excursion tourism is aimed at getting to know unique and unique natural objects, historical and cultural monuments, architectural complexes of settlements, sacred buildings, museum funds, industrial objects, national traditions and the everyday lifestyle of local residents of a certain territory. It plays an important role in the economic complex of the region, especially in the conditions of administrative and territorial reform. The relevance of his research is determined by the decline of tourism, in general, and excursion, in particular, the activity of the population of Ukraine in connection with the war and military operations in the country.

The article defines the main problems inhibiting the development of excursion tourism in Ukraine. Infrastructural limitations, environmental problems, economic difficulties, seasonality, cultural conflicts, bureaucratic obstacles, safety and health, war and military operations, lack of political and economic stability in society, which negatively affects on the world image of Ukraine.

Attention was focused on the importance of creating comfortable conditions for the movement and accommodation of tourists with special needs, as well as the need to introduce specialized specialists and specialized tourist and excursion services.

The importance of excursion tourism for the economic complex of the regions and the relevance of its research in the context of modern challenges and threats, in particular, military actions on the territory of Ukraine, are highlighted. The consequences of insufficient attention to excursion tourism in Ukraine and the need for reforms to increase the level of development of this industry in the country are determined.

The importance of scientific methods in the process of excursion activity, in particular empirical and theoretical methods of cognition, is emphasized. Examples of the use of these methods during excursions are given. The impact of the limitation of methods on the effectiveness of excursions is discussed and it is shown that the excursion can be considered as a separate method of cognition. The importance of getting closer to the environment of the objects of the excursion is highlighted in order to strengthen the impact on the senses and better assimilation of information by the excursionists. It is concluded that some excursions can remain in the memory for a lifetime.

Ukraine has the potential for the development of tourist excursions, but in order for this type of tourism to become a priority, it is necessary to develop appropriate state, regional and local programs.

The development of tourist excursions contributes to the solution of social, economic and financial problems of various territories, districts and the country as a whole, therefore it is a promising and important direction in the field of tourist activity.

Keywords: excursion service, tourist product, excursion service program, innovative excursion product, excursion activity, excursion service for persons with special needs.

Постановки проблеми дослідження. Умови складних глобально-трансформаційних змін та воєнного стану в Україні надають туризму стратегічне значення для підвищення соціально-економічного розвитку країни. Наростаючий психологічний тиск на населення, яке потребує відпочинку та відволікання від стресу, є важливим фактором, що підсилює значення внутрішнього туризму. Оскільки виїзний відпочинок стає менш доступним через обмеження безпеки та здоров'я, розвиток екскурсійної сфери може стати відповіддю на цю проблему. Збільшення обсягів реалізації туристичних продуктів через розвиток екскурсійних турів також позитивно позначиться на економіці країни, оскільки цей вид туризму є джерелом додаткового доходу для туристичної індустрії.

Ураховуючи значний туристичний потенціал України, який включає історико-культурні та етнічні пам'ятки, природні умови та різноманітність ландшафтів, розвиток екскурсійної галузі стає ключовим елементом для внутрішнього ринку. Проте, цей потенціал ще не отримав належного

використання. Більшість туристів, як внутрішніх, так і з-за кордону, віддають перевагу міжнародним та традиційним формам туризму, таким як лікувально-оздоровчий чи історико-культурний, і в меншій мірі використовують екскурсії як засіб задоволення власних потреб у відпочинку та пізнанні.

Для максимального використання туристичного потенціалу України необхідно активно просувати та розвивати екскурсійні маршрути, створювати цікаві та насичені програми для відвідувачів, а також привертати увагу до унікальних аспектів культури та природи країни. Такий підхід дозволить зробити екскурсійний туризм більш привабливим та конкурентоспроможним як на внутрішньому, так і на міжнародному ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток екскурсійного туризму в Україні вивчали і аналізували численні науковці. В. Кифяк, І. Чагайда, С. Грибанова, Ф. Шандор, М. Кляп, Н. Бакало, М. Мальська, О. Бейдик, О. Любіцева, Є. Панкова, В. Стафійчук, М. Білецький, Л. Котик пропонували різні підходи до визначення та класифікації екскурсійного туризму, проводили оцінку та узагальнення туристично-екскурсійного потенціалу України та окремих регіонів, описували загальний розвиток туристично-екскурсійної сфери в державі, досліджували розвиток в різних регіонах України, зосереджували увагу на трансформації транспортної інфраструктури під впливом екскурсійного туризму та аналізували формування туристично-екскурсійної логістики, досліджували нові тренди розвитку туризму на регіональному рівні та інші аспекти цієї сфери, дослідили інтеграцію в суспільство людей з особливими потребами через участь у туристичних екскурсіях.

Мета статті дослідження потенціалу та особливостей екскурсійного туризму в Україні в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основні принципи сталого розвитку передбачають забезпечення економічного зростання територій, справедливий розподіл отриманих результатів, розвиток людського потенціалу, раціональне природокористування та збереження навколишнього середовища для майбутніх поколінь. Це актуально як для України в цілому, так і для її регіонального розвитку [1, с. 35].

Екскурсійна діяльність належить до складних та проблемних сфер сучасної туристичної індустрії України. Розвиток цієї галузі відіграє важливу роль у формуванні національного самобутності та духовно-моральних цінностей країни, спрямованих на самозбереження та розвиток українського суспільства. Екскурсії надають можливість людям відкрити світ, в якому вони живуть, демонструючи його красу, різноманітність та вразливість.

В Україні існують всі умови для розвитку туризму та готельного бізнесу, включаючи природну та культурну спадщину, історико-культурні комплекси, пам'ятки архітектури та археології, парки, дендрарії, місця народних промислів

та інше. У контексті глобальної економічної кризи суспільство продовжує шукати засоби стійкого розвитку, і одним із варіантів може бути розвиток туристично-рекреаційної галузі. Україна знаходиться на початковому етапі цього процесу, і триває робота з виявлення та опису наявних туристичних ресурсів країни.

Екскурсійна діяльність є важливою галуззю сучасного туризму в Україні, яка притягає увагу як науковців, так і практиків. Цей напрямок отримав особливу актуальність у зв'язку з зростанням популярності екскурсійних послуг на ринку організованого туризму, що викликано різними причинами:

По-перше, підвищення культурного та освітнього рівня суспільства сприяє збільшенню попиту на освітні та культурні заходи, включаючи екскурсії. Сучасні туристи шукають не лише відпочинок, але й можливість пізнання, освіти та духовного розвитку під час подорожі.

По-друге, це розширює цілі туризму та підвищує інтерес до екскурсійних маршрутів.

По-третє, поняття «туристичний продукт» включає в себе комплекс послуг, наданих туристові під час подорожі. В екскурсійній діяльності цей комплекс включає організацію та проведення екскурсій, підготовку та надання інформації про історію, культуру та пам'ятки місцевості, а також інші супутні послуги, що сприяють зручності та задоволенню під час подорожі.

По-четверте, зростає кількість військових на реабілітації, що бажають не просто відпочити і відновити своє здоров'я, а й з цікавістю провести час, збагатити свої знання про історію, місця перебування та відпочинку, в цілому стати освіченішою особистістю.

Ці фактори сприяють зростанню і розвитку екскурсійного туризму як важливого компонента туристичної індустрії України.

Відповідно до рекомендацій Всесвітньої туристської організації (ВТО) даний комплекс повинен включати не менш ніж три послуги у вільній комбінації. Відповідно до Закону України «Про туризм», туристський продукт – це «попередньо розроблений комплекс туристичних послуг, що поєднує не менше ніж дві такі послуги, що реалізується або пропонується для реалізації за певною ціною, до складу якого входять послуги перевезення, послуги розміщення та інші туристичні послуги, не пов'язані з перевезенням і розміщенням (послуги з організації відвідувань об'єктів культури відпочинку й розваг, реалізації сувенірної продукції й т.п.)» [2]. Туристична тріада: розміщення, харчування й перевезення туристів доповнюється екскурсіями, що дійсно стали необхідною та навіть важливою складовою сучасного туристичного досвіду. Вони дозволяють туристам отримати більш глибоке розуміння місцевої культури, історії та природних особливостей певного регіону. Крім того, екскурсії допомагають збагатити подорож специфічними

знаннями та враженнями, що не завжди можна отримати під час самостійного дослідження.

Така ситуація свідчить про необхідність подальшої реформи та удосконалення законодавства в сфері туризму в Україні. Важливою є розробка детальних нормативних актів, які б враховували всі аспекти надання екскурсійних послуг, включаючи стандарти якості, права та обов'язки учасників туристичного процесу, механізми контролю та відповідальності [2].

Такі підзаконні акти, як "Положення про порядок видачі дозволів на право здійснення туристичного супроводу фахівцями туристичного супроводу", можуть сприяти в регулюванні екскурсійної діяльності, але їх необхідно постійно оновлювати та узгоджувати з сучасними вимогами та практикою.

Додатково, важливо забезпечити відкритість та прозорість процесу розробки нормативних актів, залучаючи представників галузі туризму, експертів та громадськість до обговорень та консультацій. Тільки таким шляхом можна досягти оптимального балансу між захистом інтересів туристів та розвитком туристичної галузі в цілому.

Окремо виділимо інновації в туристично-екскурсійній діяльності, що є ключовим елементом розвитку цієї галузі і відіграють значну роль у залученні туристів, підвищенні якості послуг та розвитку сучасного туристичного продукту. Інновації сприяють не лише підвищенню конкурентоспроможності підприємств, а й збільшенню задоволення туристів від подорожі та збереженню природних та культурних ресурсів.

Перший напрямок інновацій - це застосування нових форм і методів проведення екскурсій. Це можуть бути індивідуальні екскурсії, інтерактивні форми, такі як квест-екскурсії або костюмовані екскурсії, що дозволяють туристам більш активно взаємодіяти з оточуючим середовищем і отримувати нові враження.

Другий напрямок - це використання ІТ-технологій. Мультимедійні технології, віртуальні музеї та екскурсії, а також використання QR-кодів дозволяють зробити екскурсії більш цікавими та доступними для широкого кола туристів. Роботи-екскурсоводи та інші автоматизовані системи можуть забезпечити надійне та цікаве проведення екскурсій, а також додаткові можливості для взаємодії з туристами.

Загалом, інновації в туристично-екскурсійній діяльності дозволяють покращити якість туристичного продукту, залучити більше клієнтів та сприяти розвитку туризму в цілому.

Останнім часом набувають все більшої популярності віртуальні екскурсії, оскільки вони необхідні для допомоги людям з обмеженими можливостями, соціально незахищеним, студентам тощо. Серед переваг віртуальних екскурсій слід виділити доступність, можливість огляду в будь-який

час, варіанти багаторазової «участі» в екскурсії й перегляду текстової інформації, ефект присутності. Серед недоліків віртуальних екскурсій виділяють неможливість поставити питання в режимі реального часу, залежність від творців: неможливо побачити те, що не включено до екскурсії [3].

Набирають обертів і сучасні інтерактивні екскурсії, зокрема, серед дитячої аудиторії. Такі екскурсії в музейних стінах більше схожі на чарівну казку або веселу пригоду. Екскурсантам повідомляють, що вони потрапили у дивовижну країну, де царює казкова фея або володарює страшний дракон. Зазвичай, через півтори-дві години гри (саме стільки триває інтерактивна екскурсія; програми для дошкільнят займають 30-45 хвилин) юний екскурсант отримує нові знання про природу речей, запам'ятовує їх краще, ніж під час прослуховування циклу шкільних лекцій за тією ж темою. Крім того на згадку про музейні пригоди обов'язково залишиться маленький сувенір, виготовлений власноруч.

Інтерактивні екскурсії для дітей дійсно вражають уяву та стимулюють цікавість до вивчення. Вони перетворюють музейні експозиції на захопливі пригоди, де діти можуть не лише дізнатися багато нового, але й активно брати участь у подіях та вирішувати завдання.

Такий підхід до екскурсій має декілька переваг. По-перше, він робить навчання цікавим і емоційно насиченим, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу. По-друге, він створює стимул для активної участі дітей у процесі екскурсії, розвиваючи їхні комунікативні та творчі здібності. По-третє, такі інтерактивні екскурсії заохочують дітей до дослідницької діяльності та самостійного мислення.

Завдяки цим інтерактивним формам екскурсій діти можуть не лише отримати нові знання про світ навколо нас, але й запам'ятати їх на довше, а також стимулюються до дослідження й творчості. Такі позитивні емоції і враження від музейних відвідин можуть залишити глибинні сліди в пам'яті дітей, сприяючи їхньому розвитку і вихованню.

Екскурсійна діяльність дійсно відображає важливі аспекти культурної комунікації та сприяє мережевій взаємодії. Це не лише форма розваги або отримання нових знань, а й спосіб спілкування та обміну досвідом. Взаємодія між екскурсводами, туристичними підприємствами та установами культури створює плідну атмосферу для обміну ідеями та ресурсами, що сприяє подальшому розвитку туризму.

Комбінування різноманітних послуг та функцій у межах екскурсійного підприємства дозволяє пристосуватися до різних потреб туристів та ефективно використовувати наявні ресурси. Це також створює умови для розвитку нових туристичних продуктів та послуг, що відповідають змінним потребам ринку.

У зазначеному контексті екскурсійні підприємства виступають не лише як провідники та організатори подорожей, але і як посередники між туристами

та різними культурними об'єктами. Їхня роль у відкритті та популяризації нових місць, подій та ідей є надзвичайно важливою для розвитку туризму та культурних індустрій в цілому.

Інтеграція в суспільство людини з особливими потребами передбачає надання йому реальних можливостей брати участь у всіх видах соціального життя, в тому числі займатися туризмом. Сьогодні соціокультурна реабілітація осіб з обмеженими можливостями розглядається як комплекс заходів, спрямованих на надання допомоги цій категорії громадян в досягненні та підтримці оптимального ступеня їх участі у взаємодії і комунікації з суспільством.

Так, екскурсії дійсно є важливим і ефективним засобом знайомства з об'єктами та місцевостями для всіх категорій туристів, у тому числі і для осіб з обмеженими можливостями. Організовані екскурсії відіграють особливу роль для цієї категорії людей, оскільки враховують їхні потреби та можливості.

Тут деякі переваги організованих екскурсій для осіб з обмеженими можливостями:

- Кваліфіковане керівництво: Професійний екскурсивод забезпечує належний рівень інформації та організації, враховуючи специфічні потреби екскурсантів з обмеженими можливостями.
- Транспортування: Організатори екскурсій розробляють плани та забезпечують транспортування екскурсантів, включаючи тих, хто має фізичні обмеження.
- Безперешкодний доступ: При плануванні маршрутів організатори беруть до уваги проблеми доступності, щоб забезпечити, що всі об'єкти будуть доступні для усіх учасників екскурсії.
- Допоміжна функція: У деяких випадках організатори екскурсій можуть залучати додатковий персонал для надання допомоги особам з обмеженими можливостями.

Організовані екскурсії дозволяють забезпечити доступність, комфорт та безпеку для всіх учасників, зокрема для тих, хто має особливі потреби. Це сприяє більш повному та задоволенню знайомству з культурними та природними атракціями та сприяє соціальній інтеграції цієї групи людей.

Західний досвід свідчить про те, що багато європейських країн активно розвивають інклюзивний туризм та адаптують свою туристичну інфраструктуру для осіб з обмеженими можливостями. Це сприяє більш широкій доступності туристичних послуг і підвищує якість життя цієї категорії осіб. Наведені приклади різноманітних інклюзивних туристичних послуг вказують на різноманітність можливостей, які доступні для людей з обмеженими можливостями у різних країнах.

Іспанія, Фінляндія, Ізраїль, Греція, Угорщина, Чехія, Німеччина та Франція - всі ці країни демонструють високий ступінь адаптації туристичної

інфраструктури для інклюзивного туризму. Вони пропонують широкий спектр туристичних послуг, які відповідають різним потребам та інтересам осіб з обмеженими можливостями.

Ці країни розвивають культурно-пізнавальний туризм, сприяють доступу до природних місць відпочинку, а також надають лікувально-оздоровчі послуги. Адаптовані екскурсії, спортивні заходи, розваги та культурні події створюють можливості для активного відпочинку та соціальної інтеграції.

Ці країни не лише адаптують існуючу інфраструктуру, але й активно розробляють нові інклюзивні ініціативи та програми для підтримки туристів з обмеженими можливостями. Це допомагає забезпечити більш широкий доступ до туристичних ресурсів і поліпшує якість життя цієї категорії людей.

Рис. 1 Складові елементи екскурсійного обслуговування при організації та проведенні екскурсій для осіб з обмеженими можливостями.

Складено автором на основі [6].

Екскурсійний текст – це ключовий елемент будь-якої екскурсії, вимагаючий спеціальної уваги та підготовки. При формуванні екскурсійної інформації про об'єкти, важливо віддати перевагу головному та уникати надмірного навантаження датами, цифрами та спеціалізованими термінами. Рекомендується уникати складних та занадто довгих речень, а натомість використовувати римовані форми та цитати. У характеристиках об'єктів важливо надавати перевагу поясненням, описам та характеристикам, щоб забезпечити більшу ретельність та глибину матеріалу.

При організації екскурсійного обслуговування для осіб з обмеженими можливостями необхідно ретельно планувати тривалість та маршрут. Враховуючи їхні потреби, слід забезпечити зручний доступ до об'єктів та достатньо місця для зупинки. Тривалість екскурсій потрібно скоротити, враховуючи їхню швидку фізичну та емоційну втомленість. Необхідно передбачити місця для відпочинку та санітарних зупинок, а маршрут повинен бути функціонально повним, включаючи відвідування різних музеїв, галерей та історичних місць.

На жаль, в Україні інклюзивний туризм поки що знаходиться на низькому рівні через відсутність необхідної інфраструктури. Більшість міст не мають гідних умов для організації спеціалізованої екскурсійної діяльності. Однак, рух у цьому напрямку вже спостерігається, і важливо продовжувати працювати над покращенням доступності туристичних послуг для всіх груп населення.

Переваги оглядових екскурсій для осіб з особливими потребами дійсно вражають:

1. Розкриття кількох тем: Екскурсія дозволяє оглянути різноманітні пам'ятки та визначні місця міста за короткий час, що робить її ефективним способом ознайомлення з культурним спадщиною.
2. Багатоплановий характер: Відвідуючи різноманітні об'єкти, екскурсанти отримують широкий спектр інформації та вражень.
3. Нові знання та емоції: Екскурсії сприяють збагаченню знань, підсилюють інтерес до досліджуваного та викликають різноманітні емоції.
4. Навички спостереження та аналізу: Вони допомагають розвивати вміння спостерігати, аналізувати та робити висновки про об'єкти, що відвідуються.
5. Швидке отримання інформації: За короткий час можна засвоїти великий обсяг інформації, що сприяє розумовій активності.
6. Організація дозвілля: Вони також можуть бути відмінним способом відпочинку, дозволяючи відчути зв'язок з історичними об'єктами та атмосферою оточуючого середовища.

З метою забезпечення безпеки та підвищення якості туристичного обслуговування важливо організувати супровід екскурсантів під час

проведення екскурсій. Супроводжуючий, який може бути один на групу або для кожного екскурсанта персонально, має розуміти проблеми осіб з особливими потребами та створювати їм комфортні умови під час проходження маршруту. Особливо важливо, щоб серед супровідників був медичний працівник, фізично розвинена та психологічно підготовлена особистість.

Функції супроводжуючого включають:

- Надання організаційної допомоги екскурсоводу під час екскурсії;
- Дотримання техніки безпеки під час проходження маршруту;
- Перевірка наявності паспорта та страхового медичного полісу учасників екскурсії;
- Інформування екскурсовода про погане самопочуття екскурсантів та надання першої допомоги;
- Запит на позапланову зупинку у водія при необхідності.

Основна функція персонального помічника - це надання санітарної допомоги у побуті та санітарному самообслуговуванні, а також допомога при посадці в транспорт і виході з нього, а також під час пішохідного пересування.

При організації транспортних екскурсій важливо враховувати технічний стан та оснащення транспортного засобу. Автобуси екскурсійного класу повинні мати систему кондиціонування повітря, аудіо- та відеосистеми, а також зручні анатомічні сидіння з регульованою спинкою для забезпечення комфорту та безпеки пасажирів. Важливо уникати вибору транспорту з високими підніжками та вузькими дверима, а також без належних засобів безпеки, таких як пандуси, поручні та підйомники. Відсутність або обмеженість цих засобів може призвести до нещасних випадків під час посадки, виходу з автобуса або під час руху транспорту.

Люди з обмеженими можливостями мають абсолютно таке ж право на відпочинок і екскурсійні послуги, як і всі інші. Просто їхня потреба в більш ретельному підході та спеціальній увазі при організації та проведенні екскурсій зумовлена їхнім фізичним станом.

Під час організації екскурсій для різних груп людей, особливо з урахуванням інвалідності, важливо розуміти, що кожна з них має свої унікальні потреби та можливості сприйняття оточуючого світу. Компенсаторний розвиток відчуттів, що виникає при порушенні одного або кількох органів сприйняття, створює складніше середовище для екскурсійного обслуговування.

Розробка ефективних методик екскурсійної роботи з інвалідами потребує врахування індивідуальних особливостей кожної групи. Рівень чутливості аналізаторів та характер діяльності, в якій бере участь кожен учасник, є важливими факторами для успішної комунікації та сприйняття інформації.

Екскурсивод повинен мати глибоке розуміння того, як пристосувати свої методи до потреб інвалідних аудиторій. Хоча існують загальні вимоги до екскурсійного обслуговування, важливо розглядати кожен ситуацію індивідуально, враховуючи потреби та можливості кожної групи. Тільки такий диференційований підхід дозволить забезпечити якісну та доступну екскурсійну діяльність для всіх.

Доступний туризм є однією з найбільш недооцінених сегментів українського туристичного ринку, і це справді питання низької доступності для людей з обмеженими можливостями. Залучення цієї категорії до споживачів туристичних послуг пов'язане зі створенням комфортних умов для їх пересування та проживання, формуванням спеціалізованих фахівців та належною організацією туристсько-екскурсійного обслуговування. Водночас, якщо організація повноцінних тривалих турпоїздок для цієї категорії осіб є викликом в сучасних умовах, то організація коротких екскурсій, що не вимагають проживання та довгих переїздів, стає більш досяжною та реалізовною метою.

Висновки. Екскурсійна діяльність є ключовим напрямом для багатьох туристичних підприємств. Часто ці організації поєднують кілька функціональних ролей для забезпечення якісного обслуговування екскурсантів. Успіх таких фірм ґрунтується на правильній організації управління, або менеджменті. Крім того, важливо мати розроблену і ефективно реалізовану маркетингову стратегію, яка дозволяє досягати гарних результатів та отримувати прибуток шляхом задоволення потреб різних груп екскурсантів у високоякісних туристично-екскурсійних послугах при мінімальних витратах.

Створення екскурсійних маршрутів - складний та творчий процес, який вимагає від організаторів екскурсійної діяльності значних зусиль. Треба бути готовим до аналізу потреб ринку, вибору цільової аудиторії, організації логістики та координації подій. Тільки відповідальне та творче підход до цього процесу може забезпечити успішний результат і задоволення для екскурсантів.

Активізація екскурсійного туризму має потенціал сприяти розвитку туристичної індустрії в Україні на кількох рівнях. Туроператори та турагенти зможуть створити новий сегмент туристичної діяльності на внутрішньому ринку, пропонуючи різноманітні екскурсійні маршрути. Це в свою чергу сприятиме залученню широкого кола місцевих краєзнавчих та меморіальних музеїв до екскурсійної сфери, сприяючи популяризації їхніх фондів.

Збільшення обсягів екскурсійних послуг призведе до зростання грошових надходжень у місцеві бюджети, що сприятиме соціальному та економічному розвитку регіонів. Також це стимулюватиме розвиток супутньої інфраструктури, зокрема транспорту, ресторанного господарства, торгівлі та інших сфер.

Реалізація ідеї соціальної відповідальності бізнесу у сфері екскурсійного туризму дозволить залучити до цієї галузі більше місцевого населення та забезпечити сталість розвитку.

Залучення нових екскурсантів, які мають бажання подорожувати рідним краєм, але вже відвідали відомі маршрути, сприятиме розширенню аудиторії та диверсифікації послуг.

Крім того, підвищення професійної компетентності гідів та екскурсоводів сприятиме якіснішому та цікавішому обслуговуванню туристів, що відвідують різні регіони України.

Література:

1. Ілляшенко С.М., Ілляшенко Н.С., Щербаченко В.О. «Зелений» туризм як один з напрямів сталого розвитку регіону. *Економіка України*. 2013. № 8. С. 33-39.
2. Про внесення змін до Закону України «Про туризм»: Закон України №1282- IV від 18 листопада 2003 р.
3. Верес К.О. Інноваційні технології в екскурсійному супроводі. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitst> (дата звернення 10.05.2024).
4. Логоша Р.В., Прилуцький А.М., Підлубний В.Ф. Сільський зелений туризм як напрям розвитку підприємництва на селі. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. Випуск №11(17). С. 153-166. [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-11\(17\)-153-166](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-11(17)-153-166)
5. Мазур С.А., Прилуцький А.М. Сільський туризм як перспективний напрям розвитку внутрішнього туризму. *Ефективна економіка*. 2018. № 2. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6122> (дата звернення: 28.04.2024)
6. Король О.Д. Організація екскурсійних послуг в туризмі: навчальний посібник. Чернівці: ЧНУ, 2016. 144 с.
7. Бакало Н. В. Екскурсійна діяльність як один зі складників туристичної сфери. *Східна Європа: Економіка, бізнес та управління*. 2017. Вип. 3 (08). С. 211-214.
8. Білецький М., Котик Л. Віртуальний туризм як можливість популяризації історико-культурних пам'яток Сколівського району Львівської області. Історико-культурний потенціал Городоччини: стан та перспективи розвитку туристичної дестинації : зб. матер. VII регіональної наук.-практ. конф. (Львів- Городок 21-22 березня 2019 р.). Львів : ЛІЕТ, 2019. С. 187–194. (дата звернення: 18.04.2024)

References:

1. Iliashenko S.M., Iliashenko N.S., Shcherbachenko V.O. (2013). «Zelenyi» turizm yak ody z napriamiv staloho rozvytku regionu ["Green" tourism as one of the areas of sustainable development of the region]. *Ekonomika Ukrainy*. № 8. 33-39 [in Ukrainian].
2. Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro turizm»: Zakon Ukrainy №1282- IV vid 18 lystopada 2003[in Ukrainian].
3. Veres K.O. Innovatsiini tekhnolohii v ekskursiinomu suprovodi. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitst> (data zvernennia 10.05.2024) [in Ukrainian].
4. Lohosha R.V., Prylutskyi A.M., Pidlubnyi V.F. (2023). Silskyi zelenyi turizm yak napriam rozvytku pidpriemnytstva na seli [Rural green tourism as a direction of entrepreneurship development in the countryside]. *Aktualni pytannia u suchasni nauksi*. Vypusk №11(17). 153-166. [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-11\(17\)-153-166](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-11(17)-153-166) [in Ukrainian].

5. Mazur S.A., Prylutskyi A.M. (2018). Silskyi turizm yak perspektyvnyi napriam rozvytku vnutrishnoho turizmu [Rural tourism as a perspective direction for the development of domestic tourism]. *Efektivna ekonomika*. №2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6122> [in Ukrainian].

6. Korol O.D. (2016). Orhanizatsiia ekskursionykh posluh v turizmi [Organization of excursion services in tourism]: navchalnyi posibnyk. Chernivtsi: ChNU, 2016. 144 [in Ukrainian].

7. Bakalo N.V. (2017). Ekskursiina diialnist yak odyn zi skladnykiv turystychnoi sfery [Excursion activity as one of the components of the tourism sphere]. *Skhidna Yevropa: Ekonomika, biznes ta upravlinnia*. Vyp. 3 (08). 211-214 [in Ukrainian].

8. Biletskyi M., Kotyk L. (2019). Virtualnyi turizm yak mozhlyvist populiaryzatsii istoryko-kulturnykh pamiatok Skolivskoho raionu Lvivskoi oblasti [Virtual tourism as an opportunity to popularize historical and cultural monuments of the Skoliv district of the Lviv region]. *Istoryko-kulturnyi potentsial Horodochchyny: stan ta perspektyvy rozvytku turystychnoi destynatsii* : zb. mater. VII rehionalnoi nauk.-prakt. konf. (Lviv- Horodok 21-22 bereznia 2019 r.). Lviv : LIET, 2019. 187-194. (data zvernennia: 18.04.2024) [in Ukrainian].